

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
СУМСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

4 квітня 2019 року

№ 5

м. Суми

Справа №02-06/25-2017

**Про порушення законодавства
про захист економічної конкуренції
та накладення штрафу**

Адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України за результатами розгляду подання від 15.03.2019 №13 про попередні висновки у справі № 02-06/25-2017 та матеріалів справи

ВСТАНОВИЛА:

- (1) Розгляд справи № 02-06/25-2017 (далі – Справа) здійснюється у зв'язку з наявністю в діях ПАТ «Сумигаз» ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною 1 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, яке могло призвести до ущемлення інтересів споживачів та було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.

1. СТОРОНИ У СПРАВІ

- (2) **Відповідач** - публічне акціонерне товариство по газопостачанню та газифікації «Сумигаз» (40030, м. Суми, вул. Лебединська, 13, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) (далі – ПАТ «Сумигаз», Товариство).
- (3) Відповідно до статуту ПАТ «Сумигаз», редакція якого затверджена загальними зборами акціонерів Товариства (протокол Загальних зборів акціонерів ПАТ «Сумигаз» від 16 квітня 2016 року № 1), ПАТ «Сумигаз» є новим найменуванням відкритого акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз»; є юридичною особою з усіма відповідними реквізитами. Товариство є правонаступником всіх прав та обов'язків державного підприємства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз» та відкритого акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз». Метою діяльності ПАТ «Сумигаз» є: отримання прибутку, підвищення прибутковості виробництва, збільшення вартості Товариства.
- (4) Таким чином, ПАТ «Сумигаз» у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, і до нього можливе застосування положень цього Закону.
- (5) ПАТ «Сумигаз» на підставі ліцензії Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), серії АЕ № 295554 від 29.03.2015 (безстроково) здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, яка знаходиться у його власності або

користуванні відповідно до законодавства та здійснює щодо неї функції оперативно-технологічного управління.

- (6) Відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про природні монополії» ПАТ «Сумигаз» є суб'єктом природної монополії.
- (7) Заявник – гр. Шокун Л.Л. [REDACTED], є споживачем послуг ПАТ «Сумигаз» (особовий рахунок: 1200053233; ЕІС:56ХN30С9806322N).

2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ

- (8) Сумським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України в межах своєї компетенції здійснено розгляд заяви споживача послуг ПАТ «Сумигаз» громадянки Шокун Л.Л.
- (9) З метою з'ясування обставин, викладених у вказаній заяві, на адресу НКРЕКП, ПАТ «Сумигаз», інших суб'єктів господарювання були надіслані відповідні вимоги про надання інформації та копій відповідних документів.
- (10) У зв'язку з наявністю у бездіяльності публічного акціонерного товариства по газопостачанню та газифікації «Сумигаз», яка полягає у:
- невжитті заходів для проведення ремонту всіх газових лічильників, які після проведення періодичної перевірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації;
 - непроведення заміни всіх лічильників, які після проведення періодичної перевірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації та ремонту,
- ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, яке могло призвести до ущемлення інтересів споживачів та було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку, розпорядженням адміністративної колегії тервідділення від 14.11.2017 № 44 розпочато розгляд справи №02-06/25-2017.
- (11) Розпорядженням адміністративної колегії територіального відділення від 22.12.2017 № 54 до матеріалів справи приєднано заяви мешканців Сумської області (споживачів послуг ПАТ «Сумигаз»), а саме:
1. Гр. Чевгуз І.В. [REDACTED];
 2. Гр. Мерщій П.Ю. [REDACTED];
 3. Гр. Скопенко Г.М. [REDACTED];
 4. Гр. Дніщенко В.П. [REDACTED];
 5. Гр. Домбровської В.В. [REDACTED];
 6. Гр. Крицього С.Г. [REDACTED];
 7. Гр. Кривошеєвої Т.Л. ([REDACTED]);

8. Гр. Зиміної О.В. [REDACTED]
[REDACTED];
9. Гр. Глібової Т.Д. [REDACTED]
[REDACTED];
10. Гр. Михайліченка Б.Л. [REDACTED]
[REDACTED];
11. Гр. Гончаренко О.Б. [REDACTED]
[REDACTED];
12. Гр. Красулі С.І. [REDACTED];
13. Гр. Курської Т.І. [REDACTED];
14. Гр. Гученко О.В. [REDACTED]
[REDACTED];
15. Гр. Лядової Л.В. [REDACTED]
[REDACTED];
16. Гр. Гончаренка О.М. [REDACTED]
[REDACTED];
17. Гр. Ткаченка О.О. [REDACTED]
[REDACTED];
18. Гр. Шаповал А.В. [REDACTED]
[REDACTED];
19. Гр. Кундіус Г.В. [REDACTED]
[REDACTED];
20. Гр. Балабіна Д.О. [REDACTED]
[REDACTED];
21. Гр. Кулижко І.О. [REDACTED]
[REDACTED];
22. Гр. Іголкіна Є.М. [REDACTED]
[REDACTED];
23. Гр. Зімовець О.К. [REDACTED]
[REDACTED];
24. Шусти Л.Д. [REDACTED]
[REDACTED];
25. Гр. Філатової Т.Л. [REDACTED]
[REDACTED];
26. Гр. Клименка Ю.В. [REDACTED]
[REDACTED];
27. Гр. Терещенко О.Я. [REDACTED]
[REDACTED];
28. Гр. Гайтина В.І. [REDACTED]
[REDACTED];
29. Гр. Колова С. О. [REDACTED]
[REDACTED];
30. Гр. Сіробаби Л.К. [REDACTED]
[REDACTED];
31. Гр. Дубовик Є.І. [REDACTED]
[REDACTED];
32. Гр. Губки Н.Г. [REDACTED]
[REDACTED];
33. Гр. Главної А.В. [REDACTED]
[REDACTED];
34. Гр. Гористай З. К. ([REDACTED]
[REDACTED];
35. Гр. Удовиченка М.О. [REDACTED]
[REDACTED].

- (12) Розпорядженням адміністративної колегії територіального відділення від 25.01.2018 № 4 до матеріалів справи приєднано заяви мешканців Сумської області (споживачів послуг ПАТ «Сумигаз»), а саме:
1. Гр. Калініченко В.П. [REDACTED];
 2. Гр. Корж О.В. [REDACTED];
 3. Гр. Сергієнка М.У. [REDACTED];
 4. Гр. Котелевець Л.І. [REDACTED];
 5. Гр. Макаровець Л.М. [REDACTED];
 6. Гр. Артемьєва В.Г. [REDACTED];
 7. Гр. Привалової Л.І. [REDACTED].
- (13) Розпорядженням адміністративної колегії територіального відділення від 12.03.2018 №9 до матеріалів справи приєднано заяви мешканців Сумської області (споживачів послуг ПАТ «Сумигаз»), а саме:
1. Гр. Аніщик Н.С. [REDACTED];
 2. Гр. Гончаренка М.П. [REDACTED];
 3. Гр. Горностаї К.М. [REDACTED];
 4. Гр. Парфьонової В.А. [REDACTED];
 5. Гр. Ткаченко Н.Г. [REDACTED].
- (14) Розпорядженням адміністративної колегії територіального відділення від 03.04.2018 №11 до матеріалів справи приєднано заяву гр. Бондаренко В.М. [REDACTED].

3. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО СТАНОВИЩА

- (15) У зв'язку з розглядом справи, на підставі статей 12 та 48 Закону України „Про захист економічної конкуренції” у відповідності до вимог Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року за № 49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605, проведено дослідження ринку розподілу природного газу у межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.

4.1 Встановлення об'єктів та суб'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (16) Діяльність з розподілу природного газу здійснюється оператором газорозподільної системи (далі – Оператор ГРМ), яким згідно із статтею 1 Закону України “Про ринок природного газу” є суб'єкт господарювання, який на підставі ліцензії здійснює діяльність із розподілу природного газу газорозподільною системою на користь третіх осіб (замовників).
- (17) Отже, суб'єктом господарювання, щодо якого здійснюється визначення монопольного (домінуючого) становища, є ПАТ „Сумигаз”.

- (18) Об'єктом аналізу, щодо якого здійснюється визначення монопольного (домінуючого) становища, є розподіл природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «СумиГаз» для надання послуг.

4.2 Товарні межі ринку

- (19) Пунктом 35 статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» розподіл природного газу визначається як господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.
- (20) Главою 2 розділу I Кодексу визначено, що оператор ГРМ відповідає за надійну та безпечну експлуатацію, підтримання у належному стані та розвиток (будівництво) газорозподільної системи, яка на законних підставах перебуває у його власності чи користуванні, належну організацію та виконання розподілу природного газу. При цьому забезпечення комерційного обліку природного газу в ГРМ, у тому числі приладового, є однією з основних функцій оператора ГРМ.
- (21) Пунктом 1 глави 8 розділу X Кодексу встановлено, що періодична повірка (у тому числі демонтаж, транспортування, монтаж, технічне обслуговування та пов'язаний з такою повіркою ремонт) лічильників газу, які встановлені для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб, здійснюється за рахунок Оператора ГРМ незалежно від того, чи є він власником ЗВТ.
- (22) За таких умов послуга, до складу якої входять виконання для населення робіт з ремонту лічильників газу та їх технічного обслуговування (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж), пов'язаних з періодичною повіркою лічильників газу, які встановлені для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб, є невід'ємною частиною послуги розподілу природного газу.
- (23) У зв'язку із зазначеним, за показниками взаємозамінності, подібності призначення, споживчих властивостей товарними межами досліджуваного ринку є розподіл природного газу газорозподільною системою на користь третіх осіб (замовників), як такий, що не має заміників (далі – *Ринок*).

4.3 Перелік споживачів

- (24) Пунктом 9 статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» визначено, що замовником є фізична або юридична особа, яка на підставі договору замовляє надання однієї чи кількох послуг, в тому числі послугу з розподілу природного газу.
- (25) При цьому порядок періодичної повірки ЗВТ по об'єктах побутових споживачів (населенню) встановлено окремою главою 8 розділу X Кодексу.
- (26) За таких умов споживачами досліджуваного ринку визначено фізичних осіб, що замовляють/отримують ці послуги від ПАТ «СумиГаз» .

4.4 Територіальні (географічні) межі ринку

- (27) Відповідно до пункту 1.3 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, затверджених постановою НКРЕКП від 16.02.2017 № 201, місце провадження господарської діяльності – територія адміністративно-територіальної одиниці (область, район, місто, село тощо), де знаходиться газорозподільна система ліценziata, до якої підключено не менше 50 000 точок приєднання суб'єктів ринку природного газу, щодо якої НКРЕКП прийнято рішення про надання права ліценziataу в її межах здійснювати господарську діяльність з розподілу природного газу.

- (28) ПАТ "Сумигаз" має у тимчасовому користуванні державне майно, яке не підлягає приватизації і використовується для забезпечення розподілу природного газу, а саме: розподільні газопроводи, споруди на них і транспортні засоби спеціального призначення.
- (29) Особливими умовами Ліцензії передбачено, що ПАТ "Сумигаз" є єдиним суб'єктом господарювання, який здійснює розподіл природного газу у межах території Сумської області, на якій розташовані газорозподільна система, що перебуває у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації Товариства.
- (30) У зв'язку з зазначеним, територіальними межами ринку є територія Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.

4.5 Часові межі ринку

- (31) Часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило - рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (32) Періодами дослідження ринку розподілу природного газу газорозподільною системою в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, є 2016, 2017, 2018 роки.

4.6 Бар'єри вступу (виходу) на Ринок

- (33) На сьогоднішній день ПАТ «Сумигаз» здійснює діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою в межах території, визначеної постановою НКРЕКП від 19.06.2017 №814 «Про видачу ліцензії на розподіл природного газу ПАТ «Сумигаз», та відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природної монополії.
- (34) Таким чином, для вступу нових суб'єктів господарювання на *Ринок* існують фактори економічного та організаційного характеру, пов'язані з технологічними особливостями діяльності на ринку розподілу природного газу, необхідними для присутності суб'єкта господарювання на *Ринку*, а саме: наявність у суб'єкта господарювання газорозподільної системи або організація використання вже збудованої, що унеможлиблює вступ потенційних конкурентів на зазначений *Ринок*.

4.7 Установлення монопольного (домінуючого) становища

- (35) Відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного газу, розподіл природного газу здійснюється лише на території, затвердженій НКРЕКП, та за наявності у ліцензіата газорозподільної системи, яка перебуває у його власності чи користуванні.
- (36) На території Сумської області господарську діяльність з розподілу природного газу газорозподільною системою, що перебуває у власності, користуванні чи експлуатації суб'єкта господарювання, здійснює лише ПАТ «Сумигаз». В межах території Сумської області, де розташована газорозподільна система ПАТ «Сумигаз», відсутні інші суб'єкти господарювання, які можуть надавати послуги з розподілу природного газу.
- (37) Враховуючи вищевикладене, на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, у Товариства немає жодного конкурента.
- (38) Відповідно до частини 1 статті 5 Закону України «Про природні монополії» ринок розподілу природного газу відноситься до природних монополій.

- (39) За таких обставин адміністративна колегія має підстави визнати, що відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «Сумигаз» за результатом діяльності у 2016, 2017 та 2018 є суб'єктом господарювання, що займав монопольне (домінуюче) становище на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

- (40) Правові засади функціонування ринку природного газу України визначаються Законом України «Про ринок природного газу», правові, економічні та організаційні засади забезпечення всіх категорій споживачів вузлами обліку природного газу визначаються Законом України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу», при цьому технічні, організаційні та економічні засади функціонування газорозподільних систем, зокрема, умови забезпечення комерційного, у тому числі приладового обліку природного газу в газорозподільній системі та визначення його об'ємів і обсягів передачі до/з газорозподільної системи визначено Кодексом газорозподільних систем, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 №2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (далі – Кодекс), Типовим договором на розподіл природного газу, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 №2498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1384/27829, Правилами безпеки газопостачання, затвердженими наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 15.05.2015 №285, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 08.06.2015 за № 674/27119 (далі – Правила безпеки газопостачання).
- (41) Статтею 6 Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» (у редакції від 01.10.2015) було встановлено, що суб'єкти господарювання, які здійснюють розподіл природного газу на відповідній території, зобов'язані забезпечити встановлення лічильників газу для населення.
- (42) Частиною другою статті 2 Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» (у редакції, чинній на сьогоднішній день) визначено, що з метою забезпечення комерційного обліку природного газу для населення суб'єкти господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території, оснащують споживачів природного газу - фізичних осіб (населення) індивідуальними лічильниками газу.
- (43) Відповідно до підпункту 3 пункту 3 глави 2 розділу I Кодексу однією з основних функцій оператора ГРМ, зокрема, є забезпечення комерційного обліку природного газу, у тому числі приладового, в ГРМ.
- (44) Організація комерційного вузла обліку в точці вимірювання та порядок введення його в експлуатацію здійснюються відповідно до вимог [розділів IX](#) та [X](#) Кодексу.
- (45) Комерційний облік природного газу в газорозподільній системі організовується та здійснюється з метою визначення повної та достовірної інформації про об'єми (обсяги) природного газу, які розподілені (передані) з ГРМ підключеним до неї споживачам і суміжним Операторам ГРМ, та подальшого використання інформації у взаємовідносинах між суб'єктами ринку природного газу, у тому числі для взаєморозрахунків між ними.
- (46) Порядок комерційного обліку природного газу (визначення його об'ємів і обсягів) по об'єктах споживачів, у тому числі побутових споживачів та їх постачальників, здійснюється згідно з договором розподілу природного газу, укладеним між споживачем та Оператором ГРМ, та з урахуванням вимог Кодексу.

- (47) Вимоги до організації приладового обліку в точці вимірювання, зокрема вихідні параметри ЗВТ, вимоги щодо їх розміщення та експлуатаційні умови визначаються Оператором ГРМ в технічних умовах приєднання чи на реконструкцію вузла обліку (об'єкта споживача). Проектна документація на реконструкцію комерційного ВОГ має бути погоджена Оператором ГРМ; один її екземпляр залишається у Оператора ГРМ (пункт 2 глави 2 розділу X).
- (48) На сьогоднішній день відносини, що виникають в процесі провадження метрологічної діяльності в Україні, регулюються Законом України «Про метрологію та метрологічну діяльність». При цьому статтею 3 цього Закону встановлено, що торговельно-комерційні операції та розрахунки між покупцем (споживачем) і продавцем (постачальником, виробником, виконавцем), у тому числі під час постачання та/або споживання енергетичних і матеріальних ресурсів (електричної і теплової енергії, газу, води, нафтопродуктів тощо) є сферою законодавчо регульованої метрології, щодо яких з метою забезпечення єдності вимірювань та простежуваності здійснюється державне регулювання стосовно вимірювань, одиниць вимірювання та засобів вимірювальної техніки.
- (49) Статтею 17 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» визначено, що законодавчо регульовані засоби вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації, підлягають періодичній повірці та повірці після ремонту; перелік категорій законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки, що підлягають періодичній повірці, встановлюється Кабінетом Міністрів України. При цьому міжповірочні інтервали законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки за категоріями встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності; Порядок встановлення міжповірочних інтервалів визначається Кабінетом Міністрів України.
- (50) Періодична повірка, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну енергію і газ), що є власністю фізичних осіб, спільною власністю співвласників багатоквартирного будинку, здійснюються за рахунок суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро- і газопостачання (абзац перший частини четвертої статті 17 Закону «Про метрологію та метрологічну діяльність»).
- (51) Відповідальність за своєчасність проведення періодичної повірки, обслуговування та ремонту (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті для побутових потреб електричну енергію і газ), що є власністю фізичних осіб, спільною власністю співвласників багатоквартирного будинку, покладається на суб'єктів господарювання, що надають послуги з електро- і газопостачання (абзац другий частини четвертої статті 17 Закону «Про метрологію та метрологічну діяльність»).
- (52) Періодична повірка засобів вимірювальної техніки (результати вимірювань яких використовуються для здійснення розрахунків за спожиті електричну енергію і газ) проводиться за рахунок тарифів на електро- і газопостачання або за рахунок постачальника послуг комерційного обліку (абзац третій частини четвертої статті 17 Закону «Про метрологію та метрологічну діяльність»).
- (53) Порядок подання таких засобів на періодичну повірку, обслуговування та ремонт, а також порядок оплати за періодичну повірку, обслуговування та ремонт (у тому числі демонтаж, транспортування та монтаж) встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 №474.
- (54) Окрім зазначеного, пунктом 1 глави 8 розділу X Кодексу також передбачено, що періодична повірка (у тому числі демонтаж, транспортування монтаж, технічне обслуговування та пов'язаний з такою повіркою ремонт) лічильників газу, які встановлені для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами

(населенням) для їх побутових потреб, здійснюється за рахунок Оператора ГРМ незалежно від того, чи є він власником ЗВТ.

- (55) Для належної організації періодичної повірки лічильників газу по об'єктах побутових споживачів Оператор ГРМ повинен:
- 1) мати в наявності персоніфікований перелік всіх лічильників газу побутових споживачів, що знаходяться на ліцензованій території Оператора ГРМ;
 - 2) забезпечити належний моніторинг термінів спливу міжповірочного інтервалу для складання графіка проведення періодичної повірки лічильників (пункт 2 глави 8 розділу X Кодексу);
 - 3) забезпечити періодичну повірку лічильника протягом міжповірочного інтервалу.
- (56) На період зняття лічильника газу для проведення періодичної повірки Оператор ГРМ встановлює лічильники газу з обмінного фонду. При цьому:
- 1) якщо знятий лічильник газу належав Оператору ГРМ, встановлений на його місце лічильник газу з обмінного фонду Оператора ГРМ стає розрахунковим, що оформлюється відповідним актом, та надалі розрахунки зі споживачем здійснюються згідно з його показаннями;
 - 2) якщо лічильник газу, що перебуває у власності побутового споживача, пройшов періодичну повірку, що підтверджується відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності, Оператор ГРМ зобов'язаний встановити його замість тимчасово встановленого лічильника газу з обмінного фонду протягом двох місяців з дати його зняття;
 - 3) якщо лічильник газу, що перебуває у власності побутового споживача, визнаний відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності непридатним до подальшої експлуатації, рішення про доцільність його ремонту приймає Оператор ГРМ, урахувавши технічні та економічні чинники. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про доцільність ремонту **Оператор ГРМ зобов'язаний** встановити відремонтований лічильник газу побутового споживача замість тимчасово встановленого лічильника газу з обмінного фонду протягом двох місяців з дати його зняття. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про недоцільність проведення ремонту лічильника газу **Оператор ГРМ зобов'язаний** протягом п'ятнадцяти робочих днів після результатів проведення періодичної повірки (але не пізніше двомісячного строку після зняття лічильника газу на періодичну повірку) безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу (типорозміром не більше лічильника газу побутового споживача) для подальших комерційних розрахунків і в цей самий строк повернути побутовому споживачу його лічильник газу та письмово повідомити споживача про результати проведення періодичної повірки і прийняте рішення щодо недоцільності ремонту лічильника газу. У такому разі побутовий споживач не може відмовитись від встановлення лічильника газу Оператора ГРМ.
- (57) Окрім вказаного, пунктом 5 глави 8 розділу X Кодексу (у редакції, чинній до 28.12.2018) передбачено, що у разі, якщо на період зняття лічильника газу на періодичну повірку неможливо встановити інший, розрахунки зі споживачем здійснюються залежно від середньомісячного (середньодобового) обсягу споживання природного газу за аналогічний період (опалювальний або міжопалювальний) попереднього року або фактичний період споживання (опалювальний або міжопалювальний), якщо він становить менше шести місяців. При цьому, якщо лічильник газу, що перебуває у власності побутового споживача, визнаний відповідним органом у сфері метрології та метрологічної діяльності непридатним до подальшої експлуатації, рішення про доцільність його ремонту приймає Оператор ГРМ, враховуючи технічні та економічні чинники. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про доцільність ремонту **Оператор ГРМ зобов'язаний** встановити відремонтований лічильник газу побутового споживача протягом двох місяців з дати його зняття. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про недоцільність проведення

ремонту лічильника газу Оператор ГРМ зобов'язаний протягом п'ятнадцяти робочих днів після результатів проведення періодичної повірки (але не пізніше двомісячного строку після зняття лічильника газу на періодичну повірку) безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу (аналогічного типорозміру) для подальших комерційних розрахунків і в цей самий строк повернути побутовому споживачу його лічильник газу та письмово повідомити споживача про результати проведення періодичної повірки і прийняте рішення щодо недоцільності ремонту лічильника газу. У такому разі побутовий споживач не може відмовитись від встановлення лічильника газу Оператора ГРМ».

5. ЗЛОВЖИВАННЯ ПАТ «СУМИГАЗ» МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ

6.1 Обставини справи

- (58) За результатами аналізу інформації ПАТ «Сумигаз», отриманої територіальним відділенням в ході проведеного дослідження, встановлено наступне.
- (59) Протягом 2016 року (лист ПАТ «Сумигаз» від 07.08.2017 №Sm007.1-ЛВ-3370-0817) було проведено періодичну повірку 39 922 побутових приладів обліку газу, в тому числі: 9181 приладу обліку газу, що належать ПАТ «Сумигаз», та 30 741 прилад обліку газу, які перебувають у власності побутових споживачів, при цьому за кошти Товариства забезпечено ремонт 2369 лічильників, замінено на нові - 2112 шт.; відремонтовано за кошти споживачів – 689 шт.; замінено на нові – 1481 шт.
- (60) Протягом 2017 року (лист ПАТ «Сумигаз» від 21.06.2018 № Sm007.1-ЛВ-3048-0618) було проведено повірку 39661 побутових приладів обліку газу, в тому числі: 11898 приладів обліку газу, що належать ПАТ «Сумигаз», та 27 883 приладів обліку газу, які перебувають у власності побутових споживачів ПАТ «Сумигаз», при цьому за кошти ПАТ «Сумигаз» було відремонтовано – 4118 шт., за кошти споживачів – 415 лічильників; замінено на нові: за кошти Товариства – 59, за кошти споживачів – 6200 шт.
- (61) Протягом 2018 року (лист ПАТ «Сумигаз» від 28.01.2019 № 400007.1-Сл-822-0119) було проведено періодичну повірку 37966 побутових приладів обліку газу, в тому числі: 7574 приладів обліку газу, що належать ПАТ «Сумигаз», та 30392 прилад обліку газу, які перебувають у власності побутових споживачів, при цьому за кошти Товариства забезпечено ремонт 4566 лічильників, замінену на нові - 805 шт.; за кошти споживачів відремонтовано – 269 шт., замінено на нові – 3962 шт.
- (62) Отже, територіальним відділенням встановлено, що протягом досліджуваного періоду ПАТ «Сумигаз» забезпечило, як то передбачено вимогами чинного законодавства, проведення ремонту/заміни побутових лічильників, які встановлені для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб, та за результатами повірки були визнані Товариством не придатними до експлуатації та ремонту, лише частині споживачів.
- (63) На пункт 4 вимоги голови територіального відділення від 08.08.2017 №02-10/1354 (далі – Вимога) щодо надання пояснень стосовно підстав (причин) заміни побутових лічильників споживачами власним коштом Товариством відповіді не надано; на пункт 1 цієї Вимоги щодо надання пояснень стосовно підстав (причин) оплати споживачами послуг з ремонту побутових лічильників Товариство листом від 21.08.2017 №Sm007.1-СЛ-3530-0817 повідомило наступне:
- (64) *«... головним фактором в діяльності ПАТ «Сумигаз» стосовно відшкодування вартості проведення ремонту побутових лічильників, встановлених у споживачів (населення), є те, що кожен лічильник під час зняття для проходження повірки підлягає дефектові на предмет цілісності зовнішнього вигляду лічильника та пломб, встановлених на ньому. Якщо у лічильнику виявлено невідповідність зовнішнього вигляду вимогам технічних умов на виготовлення, а саме: тріщина скла облікового механізму, корозія корпусу лічильника, пошкодження пломб заводу-виробника та інші,*

що виникло внаслідок недбалого користування або ж не дотримання вимог експлуатації зі сторони власника, то дані пошкодження не підпадають під роботи з ремонту, які закладені в тариф на розподіл природного газу, що затверджується НКРЕКП для ПАТ «Сумигаз».

- (65) Також серед лічильників, є лічильники, за результатами проведених експертиз з підозри порушення побутовими споживачами вимог Кодексу (наявність втручання в роботу ЗВТ/пломб) встановлено навмисний або випадковий факт пошкодження лічильника зі сторони споживача, а у таких випадках споживач зобов'язаний відремонтувати його за власний коштом» (мовою оригіналу).
- (66) Пунктом 7 глави 9 розділу X Кодексу передбачено, що при виявленні ознак пошкодження пломб (крім факту їх відсутності чи розірвання пломбувального матеріалу, на якому встановлено пломбу) або несанкціонованого втручання в роботу ЗВТ, що має бути зазначено в акті про порушення, за домовленістю сторін або за ініціативою Оператора ГРМ чи споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) може бути ініційована їх експертиза у порядку, визначеному цим розділом. При виявленні ознак пошкодження ЗВТ (лічильника газу) за умови відсутності ознак несанкціонованого втручання в роботу ЗВТ за ініціативою Оператора ГРМ чи споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) може бути ініційована його позачергова чи експертна перевірка у порядку, визначеному цим розділом. До отримання результатів експертизи або позачергової чи експертної перевірки розрахунок необлікованого або облікованого частково об'єму природного газу внаслідок порушення не здійснюється.
- (67) За інформацією ПАТ «Сумигаз», протягом досліджуваного періоду з вини споживачів (втручання, пошкодження тощо) Товариством було визнано непридатними до експлуатації:
- у 2016 році – 84 лічильники;
 - у 2017 році – 137 лічильників;
 - у 2018 році – 184 лічильники.
- Отже, відповідно до чинного законодавства, лише ці споживачі (415 осіб) мали оплачувати ремонт/заміну лічильників власним коштом.
- (68) Разом з тим, в ході проведеного територіальним відділенням дослідження встановлено, що ПАТ «Сумигаз» було не виконано вимоги щодо забезпечення комерційного обліку та перекладено на споживачів свій обов'язок стосовно проведення ремонту/заміни лічильників:
- у 2016 році – 2170 лічильник (32,63% із усіх лічильників, що потребували ремонту або заміни);
 - у 2017 році – 6615 лічильників (61,30% із усіх лічильників, що потребували ремонту або заміни);
 - у 2018 році – 4231 лічильників (44,06 % із усіх лічильників, що потребували ремонту або заміни).
- (69) Дискреція повноважень Оператора ГРМ (межі допустимої поведінки) під час проведення періодичної перевірки побутових лічильників обмежена двома варіантами. Так, у разі визнання у встановленому порядку лічильника непридатним до експлуатації Оператор ГРМ має можливість або відремонтувати його, або провести його заміну на новий за власний рахунок.
- (70) Зазначене підтверджується роз'ясненнями НКРЕКП (лист від 15.03.2018 №2122/16.2/9-18), згідно із яким, у разі прийняття Оператором ГРМ рішення про доцільність ремонту **Оператор ГРМ зобов'язаний встановити відремонтований лічильник газу побутового споживача протягом двох місяців з дати його зняття. У разі прийняття Оператором ГРМ рішення про недоцільність проведення ремонту лічильника газу Оператор ГРМ зобов'язаний протягом п'ятнадцяти робочих днів після результатів проведення періодичної перевірки (але не пізніше двомісячного строку після зняття лічильника газу на періодичну перевірку) безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу (аналогічного типорозміру) для подальших комерційних розрахунків і в цей самий строк повернути побутовому споживачу його**

лічильник газу та письмово повідомити споживача про результати проведення періодичної повірки і прийняте рішення щодо недоцільності ремонту лічильника газу. У такому разі побутовий споживач не може відмовитись від встановлення лічильника газу Оператора ГРМ.

- (71) Отже, законодавством чітко визначено обов'язок Оператора ГРМ не пізніше двомісячного строку після зняття лічильника газу на періодичну повірку безкоштовно встановити власний розрахунковий лічильник газу (аналогічного типорозміру) для подальших комерційних розрахунків та обов'язок споживача забезпечити доступ для такого встановлення і неможливість відмовити Оператору ГРМ у його встановленні.
- (72) Слід зазначити, що в ході проведеного територіальним відділенням дослідження фактів відмови споживачів від безкоштовного встановлення ПАТ «Сумигаз» іншого лічильника (на заміну лічильника, визнаного у встановленому порядку непридатним до експлуатації та ремонту) не встановлено.
- (73) Разом з тим, за результатами наданої ПАТ «Сумигаз» інформації на вимогу голови територіального відділення від 05.07.2018 №68-02/511/02-09/957 (лист Товариства від 06.08.2018 №Sm03.2-Сл-3674-0818) стосовно часових меж (строків), протягом яких споживачі, у яких побутові лічильники були зняті на проведення періодичної повірки, залишалися на безобліковому споживанні, показав, що визначені чинним законодавством строки на встановлення/заміну лічильників Товариством не дотримувалися та становили у багатьох випадках понад два місяці.
- (74) Так, кількість споживачів, у яких строк безоблікового споживання складав від двох до шести місяців, становить:
- у 2016 році – 233 домогосподарства;
 - у 2017 році – 175 домогосподарств;
 - у 2018 році – 271 домогосподарство.
- (75) При цьому слід зазначити, що у 2016 році 34 домогосподарства – споживачі ПАТ «Сумигаз» залишалися на безобліковому споживанні понад шести місяців, а в деяких випадках цей строк становив понад сім, вісім, а то й десять місяців.
- (76) У зв'язку з недотриманням ПАТ «Сумигаз» строків встановлення/заміни побутових лічильників після проведення періодичної повірки, з метою уникнення подальшого безоблікового споживання природного газу, побутові споживачі були змушені придбавати нові лічильники або їх ремонтувати за власні кошти (товарні чеки наявні у матеріалах справи), які їм було встановлено ПАТ «Сумигаз», що підтверджується записами у абонентських книгах споживачів та актами на зняття /встановлення приладів обліку газу, наданих ПАТ «Сумигаз».
- (77) За таких обставин у територіального відділення існують підстави стверджувати, що ПАТ «Сумигаз», маючи ринкову владу та засоби тиску на споживачів, створило такі умови, за яких окремі споживачі, лічильники яких за наслідками періодичних повірок визнані у встановленому порядку непридатними до використання, та такими, що не підлягають ремонту, були змушені ремонтувати та/або придбавати нові лічильники за власні кошти, що призвело до додаткових матеріальних витрат споживачів і, як наслідок, до ущемлення їх інтересів.

6.2 Правова оцінка дій ПАТ «Сумигаз»

- (78) Згідно з роз'ясненнями НКРЕКП (лист від 15.03.2018 №2122/16.2/9-18), Оператор ГРМ (ПАТ «Сумигаз») за власний рахунок зобов'язаний забезпечити проведення періодичної повірки (у тому числі демонтаж, транспортування, монтаж, технічне обслуговування та пов'язаний з такою повіркою ремонт) лічильників газу, які встановлені для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб, незалежно від того, хто є їх власником. Окрім вказаного, у випадку визнання лічильника газу споживача непридатним до подальшої експлуатації та ремонту, а також після закінчення двомісячного терміну з дня письмового повідомлення про його непридатність, установа такого споживачу нового лічильника газу має відбуватись за рахунок газорозподільного підприємства.

- (79) Таким чином, ПАТ «Сумигаз» не виконало обов'язок, покладений на нього як на Оператора ГРМ та не забезпечило для окремої частини споживачів безоплатного ремонту лічильників газу, пов'язаного з періодичною повіркою, або їх заміни у разі визнання лічильника непридатним до подальшої експлуатації та ремонту.
- (80) Слід зазначити, що така бездіяльність ПАТ «Сумигаз» була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку, оскільки в умовах значної конкуренції на ринку відбувається змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, а якщо вони спробують експлуатувати інтереси клієнтів чи споживачів, це зашкодить, насамперед, їх власній позиції, оскільки значна частина клієнтів може перейти до конкурентів, а обсяги реалізації їхньої продукції зменшаться.
- (81) Тобто, Товариство, відчуваючи конкурентний тиск на ринку, прагнуло б для збереження споживачів вживати дієвих заходів для забезпечення проведення за власний рахунок ремонту чи заміни газових лічильників, які визнано за результатами чергової повірки непридатними до експлуатації та ремонту.
- (82) Натомість здатність ПАТ «Сумигаз» диктувати свої умови надання послуг споживачам, що полягають у нездійсненні ремонту/заміни всіх лічильників, які за наслідками періодичних повірок визнані у встановленому порядку непридатними до використання та такими, що не підлягають ремонту, свідчить про забезпечення ПАТ «Сумигаз» власних інтересів через перекладання витрат, пов'язаних з їх ремонтом/заміною, на окремих споживачів, що дозволяє оптимізувати витрати Товариства за рахунок масштабної експлуатації економічних інтересів споживачів.

6.3 Наслідки бездіяльності Відповідача

- (83) Як встановило територіальне відділення, протягом досліджуваного періоду ПАТ «Сумигаз» не забезпечило рівні умови отримання послуг для всіх споживачів, а здійснювало вибіркового (без об'єктивних причин) ремонт/заміну побутових лічильників газу, що використовуються для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб. У зв'язку із зазначеним частину споживачів ПАТ «Сумигаз», чий лічильники за результатами періодичної повірки були визнані Товариством не придатними до експлуатації/ремонту, було поставлено у більш не вигідні (дискримінаційні) умови у порівнянні з іншими споживачами, а саме: близько 1373 споживачів були позбавлені права на проведення Товариством безоплатного ремонту побутових лічильників та близько 11643 споживача - на проведення безоплатної заміни лічильників, унаслідок чого вони були змушені забезпечувати ремонт/заміну лічильників власним коштом (нести не передбачені чинним законодавством витрати).
- (84) За інформацією, наявною у територіального відділення, протягом досліджуваного періоду середня вартість послуги з ремонту лічильників, що надавалася заводами – виробниками, складала щонайменше 320 грн., вартість лічильника, в залежності від типорозміру та виробника, становила близько 1000 грн.
- (85) Отже, за таких умов загальна сума додатково понесених споживачами Сумської області витрат унаслідок зловживання монополюним (домінуючим) становищем ПАТ «Сумигаз» та вчинення ним неправомірних дій перевищує 12 млн. 82 тис. грн.

6.3 Загальні висновки щодо зловживання ПАТ «Сумигаз» монополюним (домінуючим) становищем

- (86) Частиною третьою статті 37 Закону України «Про ринок природного газу» (Закон №3533-VI) встановлено: **Оператор газорозподільної системи забезпечує здійснення покладених на нього цим Законом функцій за рахунок своїх фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів.** Частиною третьою статті 18 цього Закону передбачено, що постачання природного газу споживачам здійснюється

за умови наявності вузла обліку природного газу. Побутові споживачі у разі відсутності приладів обліку природного газу споживають природний газ за нормами, встановленими законодавством, до термінів, передбачених у частині першій статті 2 Закону України "Про забезпечення комерційного обліку природного газу".

- (87) Таким чином, бездіяльність ПАТ «Сумигаз», яка полягає у непроведенні окремим споживачам:
- ремонту газових лічильників, які за результатами періодичної повірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації;
 - заміни лічильників, які за результатами періодичної повірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації та ремонту,
- що призвело до встановлення різного обсягу їх прав та обов'язків, унаслідок чого окремі із споживачів понесли не передбачені чинним законодавством витрати, кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, яка призвела до ущемлення їх інтересів споживачів та була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку розподілу природного газу.

6. СПРОСТУВАННЯ ЗАУВАЖЕНЬ ВІДПОВІДАЧА НА ПОДАННЯ З ПОПЕРЕДНІМИ ВИСНОВКАМИ У СПРАВІ

- (88) У відповідь на подання від 15.03.2019 № 13 про попередні висновки у справі № 02-06/25-2017 ПАТ «Сумигаз» листом від 01.04.2019 №400007-Лв-3085-0419 надало територіальному відділенню Заперечення, зміст яких зводиться до наступного.
- (89) ПАТ «Сумигаз» не погоджується з попередніми висновками у справі №02-06/25-2017, викладеними у поданні від 15.03.2019 №13, та не визнає факт вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Зокрема, ПАТ «Сумигаз» звертає увагу на таке:
- (90) *«... для виконання зазначеного вище порядку (пункти 3, 4 та 5 глави 8 розділу X Кодексу у редакції чинній до 28.12.2018) ПАТ «Сумигаз» може використовувати кошти, які отримані за надання послуги з розподілу природного газу, і тільки за елементами структури затвердженого НКРЕКП тарифу. Тобто, для проведення ремонту та заміни побутових лічильників газу необхідно використовувати кошти за відповідним елементом тарифу на послугу з розподілу природного газу... При цьому в структурі тарифу Регулятором не було передбачено коштів за елементами витрат «Витрати на заміну лічильників газу та /або створення обмінного фонду лічильників... Тобто, протягом трьох років ПАТ «Сумигаз» мало можливість використовувати суму, яка встановлена НКРЕКП за вказаним елементом тарифу, яка була і є вкрай недостатньою.*
- (91) *Враховуючи кількість побутових лічильників, які необхідно було повірити протягом 2016-2018 років, коштів, передбачених тарифом, вистачало тільки на те, щоб оплатити вартість послуг з повірки, які надавалися ДП «Сумистандартметрологія», та здійснити малий (простий) ремонт. Станом на 01.01.2019 кількість лічильників, по яким настав термін повірки, складав 104 051шт.*

- (92) *... протягом 2016-2018 року об'єктивно не мало можливості проводити заміну та ремонт побутових лічильників газу у всіх випадках визнання їх не придатними до використання та ремонту за результатами проведеної періодичної повірки. Також Товариство в рамках наданої законодавством можливості вживало всіх заходів для того, щоб змінити ситуацію і мати можливість повноцінно виконувати обов'язок, покладений Кодексом ГРМ» (мовою оригіналу).*
- (93) Натомість, стверджуючи про неможливість проведення ремонту/ заміни лічильників, що належать побутовим споживачам, визнаних у встановленому порядку непридатними до експлуатації, у зв'язку з недостатністю коштів, затверджених у структурі тарифу, ПАТ «Сумигаз» здійснює процедуру перевірки працездатності (вхідного контролю) за рахунок коштів, передбачених у тарифі на розподіл природного газу.
- (94) Так, на вимогу голови територіального відділення від 19.06.2018 №02-10/894 ПАТ «Сумигаз» листом від 16.07.2018 №Sm007.1Лв-3376-0718 надало інформацію стосовно кількості вузлів обліку, що належать побутовим споживачам, які пройшли процедуру перевірки працездатності (вхідного контролю) протягом досліджуваного періоду. Інформацію наведено у Таблиці 1. При цьому у своїй відповіді Товариство повідомило наступне:
- (95) *«З метою захисту споживачів, недопущення виникнення конфліктних ситуацій між ПАТ «Сумигаз» та споживачами, оператор ГРМ перед введенням в експлуатацію за власний рахунок проводить роботи з перевірки працездатності вузла обліку.*
- (96) *В бухгалтерському обліку витрати з перевірки працездатності вузла обліку окремо не формуються. Джерелом фінансування витрат з перевірки вузла обліку є тариф на розподіл природного газу. Через відсутність окремого аналізу витрати з перевірки працездатності вузла обліку ПАТ «Сумигаз» не має об'єктивної можливості надати запитувану інформацію» (мовою оригіналу).*

Таблиця 1.

Часовий період	Кількість ВОГ, які проходили вхідний контроль ПАТ «Сумигаз»	Кількість ВОГ, які проходили вхідний контроль ПАТ «Сумигаз» за участі представника ДП «Стандартметрологія»	Із них визнано не придатними, шт.	% ВОГ, що не пройшли вхідний контроль
2016	10790	16	12	
2017	7070	37	28	
5 місяців 2018	1400	18	18	
Всього	19260	71	58	0,3

- (97) Отже, як видно із наведеної таблиці, за результатами проведеної ПАТ «Сумигаз» процедури перевірки працездатності (вхідного контролю) протягом 2016 – 2017 та п'яти місяців 2018 року 19 260 лічильників, відсоток не допущених до експлуатації склав лише 0,3%.
- (98) При цьому слід зазначити, що відповідно до роз'яснень (лист від 13.07.2017 №16-01/809) компетентної установи, на яку відповідно до Положення про науковий метрологічний центр - державне підприємство "Івано-Франківський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації", затвердженого наказом Мінекономрозвитку України від 10.05.2016 №792, покладено повноваження по координації та науково-методичному супроводженню робіт із забезпечення єдності

вимірювань об'ємної витрати газу; роз'яснень ІВФ «Темпо» - головної установи Міпромполітики України з питань науково-технічного забезпечення за напрямком: вимірювання об'єму і об'ємної витрати газу (лист від 08.06.2017 №25-01), так званий вхідний контроль (процедура перевірки працездатності лічильника перед встановленням) не передбачений жодними нормативними чи нормативно-правовими документами.

- (99) Отже, ПАТ «Сумигаз» витратило кошти за рахунок тарифу на розподіл природного газу на проведення не обов'язкової процедури перевірки працездатності (вхідного контролю) 19 260 лічильників, що належать побутовим споживачам, замість забезпечення ремонту/заміни, передбачених вимогами Кодексу близько 13 000 лічильників.
- (100) Частиною третьою статті 37 Закону України «Про ринок природного газу» (Закон №329-VIII) встановлено: **Оператор газорозподільної системи забезпечує здійснення покладених на нього цим Законом функцій за рахунок своїх фінансових, матеріально-технічних, людських та інших ресурсів.** Частиною третьою статті 18 цього Закону передбачено, що постачання природного газу споживачам здійснюється за умови наявності вузла обліку природного газу. Побутові споживачі у разі відсутності приладів обліку природного газу споживають природний газ за нормами, встановленими законодавством, до термінів, передбачених у частині першій статті 2 Закону України "Про забезпечення комерційного обліку природного газу".
- (101) **При цьому слід зазначити, що, вирішуючи правову проблему, з метою забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики,** Велика Палата Верховного Суду у постанові від 07 листопада 2018 року у справі № 214/2435/17 у ситуації, коли Оператор ГРМ наголошував на відсутності коштів у складі тарифу, робить такі висновки:
- «Під час з'ясування питання про те, за чий рахунок повинно проводитися фінансування робіт з оснащення лічильниками газу, суд правильно керувався частиною першою статті 3 Закону № 3533-VI, згідно з якою фінансування робіт з оснащення лічильниками газу населення здійснюється за рахунок: коштів суб'єктів господарювання, що здійснюють розподіл природного газу на відповідній території; коштів відповідного бюджету; інших джерел, не заборонених законодавством. Саме на відповідача (оператора - ГРМ) покладений обов'язок встановлення лічильників газу, лише він повинен вживати заходів щодо залучення інших джерел фінансування цих робіт і покладання такого обов'язку на споживачів є неправомірним.*
- Зі змісту статті 6 Закону № 3533-VI вбачається обов'язок встановлення відповідними суб'єктами господарювання - газорозподільними організаціями лічильників для такої категорії споживачів природного газу, як населення у вигляді приладів обліку природного газу, що дозволяють визначати обсяги споживання газу кожним окремим споживачем. При цьому таких споживачів не зобов'язано відшукувати джерела фінансування вказаних приладів та робіт, оскільки відповідне фінансування уже закладено у тариф на оплату спожитого газу».*
- (102) Окрім зазначеного, Велика Палата Верховного Суду наголошує: *«...тарифи формуються уповноваженим органом і споживачі природного газу позбавлені можливості впливати на прийняте рішення щодо визначення тарифу та його складових».*
- (103) Натомість, як встановило територіальне відділення, протягом досліджуваного періоду ПАТ «Сумигаз» не забезпечило рівні умови отримання послуг для всіх споживачів, а здійснювало вибірково (без об'єктивних причин) ремонт/заміну побутових лічильників газу, що використовуються для розрахунків за спожитий природний газ побутовими споживачами (населенням) для їх побутових потреб. У зв'язку з зазначеним частину споживачів ПАТ «Сумигаз», чії лічильники за результатами

- періодичної перевірки були визнані Товариством не придатними до експлуатації/ремонту, було поставлено у більш не вигідні (дискримінаційні) умови у порівнянні з іншими споживачами, а саме: близько 1 300 споживачів були позбавлені права на проведення Товариством безоплатного ремонту побутових лічильників та близько 12 000 споживачів - на проведення безоплатної заміни лічильників, унаслідок чого усі вони були змушені забезпечувати ремонт/заміну лічильників власним коштом.
- (104) Таким чином, непроведення ПАТ «Сумигаз» для окремої частини споживачів безоплатного ремонту лічильників газу, пов'язаного з періодичною перевіркою, або їх заміни у разі визнання лічильника непридатним до подальшої експлуатації та ремонту суперечить вимогам чинного законодавства.
- (105) Відповідно до пунктів 3, 4 частини першої статті 21 Закону «Про захист прав споживачів» крім інших випадків порушень прав споживачів, права споживача вважаються в будь-якому разі порушеними, якщо при наданні послуги, від якої споживач не може відмовитись, а одержати може лише в одного виконавця, виконавець послуги нав'язує такі умови одержання послуги, які ставлять споживача у нерівне становище порівняно з іншими споживачами, порушується принцип рівності сторін договору. *(На зазначеному принципі у постанові від 07.11.2018 у справі № 214/2435/17 наголошує Велика Палата Верховного Суду)*
- (106) Органи Антимонопольного комітету України будують свою діяльність на основі принципів визначених статтею 4 Закону України «Про Антимонопольний комітет України:
- законності;
 - гласності;
 - захисту конкуренції на засадах рівності фізичних та юридичних осіб перед законом та **пріоритету прав споживачів.**
- (107) Таким чином, виходячи з пріоритету прав споживачів поведінка ПАТ «Сумигаз» як суб'єкта господарювання, що займає монопольне становище на відповідному товарному ринку, є недопустимою та протиправною.
- (108) Отже, матеріалами Справи у їх сукупності доведено, що бездіяльність ПАТ «Сумигаз», яка полягає у непроведенні окремим споживачам у період 2016, 2017 років та з 01.01.2018 по 27.12.2018:
- ремонту газових лічильників, які за результатами періодичної перевірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації;
 - заміни лічильників, які за результатами періодичної перевірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації та ремонту,
- що призвело до встановлення різного обсягу їх прав та обов'язків, унаслідок чого окремі із споживачів понесли не передбачені чинним законодавством витрати, кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, яка призвела до ущемлення інтересів споживачів та була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку розподілу природного газу.

7. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШТРАФУ

- (109) Відповідно до статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» вчинення суб'єктом господарювання порушення у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку тягне за собою накладення штрафу у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

- (110) За інформацією ПАТ «Сумигаз», розмір доходу (виручки) останнього від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 2018 рік склав 476 647 000 (чотириста сімдесят шість мільйонів шістсот сорок сім тисяч) гривень.
- (111) При визначенні розміру штрафу враховано, що:
- розмір накладеного штрафу не може перевищувати меж, визначених частиною 6 статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції»;
 - ПАТ «Сумигаз» факт вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції не визнано.

8. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО УСУНЕННЯ НАСЛІДКІВ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

- (112) Повноваження органів Антимонопольного комітету України щодо прийняття рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції визначаються частиною 1 статті 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції» і передбачають, в тому числі, прийняття рішень про визнання вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення наслідків порушень законодавства про захист економічної конкуренції.
- (113) При цьому суб'єкти господарювання мають можливість самостійно визначати способи (шляхи) усунення наслідків порушень законодавства про захист економічної конкуренції, встановлених рішеннями органів Антимонопольного комітету України.
- (114) Отже, ПАТ «Сумигаз» може самостійно обрати спосіб усунення наслідків порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Такими способами може бути, зокрема, відшкодування 12 871 споживачам, права яких було порушено, вартості ремонту чи заміни газових лічильників, які всупереч вимогам законодавства та внаслідок бездіяльності ПАТ «Сумигаз» були змушені оплачувати зазначені послуги за власні кошти, шляхом:
- повернення коштів споживачам;
 - зарахування вартості понесених споживачами витрат як плати за надані у майбутньому послуги з розподілу природного газу тощо.
- (115) У разі невиконання суб'єктами господарювання рішень органів Антимонопольного комітету України щодо усунення наслідків порушення законодавства про захист економічної конкуренції у визначений такими органами строк, конкретні способи (шляхи) захисту інтересів держави, споживачів та суб'єктів господарювання визначаються Антимонопольним комітетом України та його територіальними відділеннями при поданні заяв, позовів, скарг до суду відповідно до статті 25 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» у кожному випадку у відповідному позові до господарського суду з урахуванням можливості реального виконання судового рішення, в тому числі в примусовому порядку.

На підставі викладеного та керуючись статтями 12, 12-1, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтею 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року за №32-р, яке зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за №291/5482, зі змінами і доповненнями, пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами), адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що ПАТ «Сумигаз» (40030, м. Суми, вул. Лебединська, 13, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) за результатами діяльності у 2016, 2017 та 2018 роках, відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання, що займав монопольне (домінуюче) становище на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг.

2. Визнати, що бездіяльність ПАТ «Сумигаз», яка полягає у непроведенні окремим споживачам у період 2016, 2017 років та з 01.01.2018 по 27.12.2018:

- ремонту газових лічильників, які за результатами періодичної перевірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації;

- заміни лічильників, які за результатами періодичної перевірки було у відповідному порядку визнано непридатними до експлуатації та ремонту, що призвело до встановлення різного обсягу їх прав та обов'язків, унаслідок чого окремі із споживачів понесли не передбачені чинним законодавством витрати, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу в межах території Сумської області, на якій розташована газорозподільна система, що використовується ПАТ «Сумигаз» для надання послуг, яка призвела до ущемлення інтересів споживачів та була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку розподілу природного газу.

3. Zobov'язati ПАТ «Сумигаз» (40030, м. Суми, вул. Лебединська, 13, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) у двомісячний строк з дня отримання цього рішення, усунути наслідки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зазначене у пункті 2 резолютивної частини цього рішення.

4. Відповідно до частини 2 статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за вчинене порушення, зазначене у пункті 2 резолютивної частини цього рішення, накласти на ПАТ «Сумигаз» (40030, м. Суми, вул. Лебединська, 13, ідентифікаційний код за ЄДРПОУ - 03352432) штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Відповідно до частини 3 статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» особа, на яку накладається штраф за рішенням органу Антимонопольного комітету, сплачує його у двомісячний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу.

Згідно з частиною 8 статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до територіального відділення Антимонопольного комітету України документи, що підтверджують сплату штрафу.

Відповідно до статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення може бути оскаржене до Господарського суду Сумської області у двомісячний строк з дня його одержання.

Члени адміністративної колегії :

_____ /В.М. Коваленко/

_____ /С.В. Гусак/

_____ /О.П. Нагорний/

Секретар колегії

_____ /Д.А. Сабодаж/